

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 6, jaargang 8, juni 2008

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Op 12 juni komen de leden van de VOB bijeen in het *Theater van het Woord* van de Openbare Bibliotheek Amsterdam, voor een vergadering waarvan *Daadkracht* wordt verlangd. Wat zijn de *hoofdpijnen* van de zaken die in het *Bibliotheektheater* aan de orde zijn op het gebied van inzet van rijksmiddelen?

Hieronder de belangrijkste keuzerichtingen:

A.	Het OCW-vernieuwingsgeld ongeveer op dezelfde wijze inzetten als nu (ca. € 5 miljoen landelijk, ca. € 15 miljoen via de provincies). Dit betekent decentraal waar het kan, centraal waar het aantoonbaar moet. Geen instituut met centralistische rol. Dit is de weg van IPO en VNG . IPO en VNG hebben zich gekeerd tegen de meningen van de Stuurgroep Bibliotheken en de Raad voor Cultuur (zie bij B1).
B.	Het OCW-vernieuwingsgeld centraal inzetten. Dit is de weg van het VOB-bestuur, de Stuurgroep Bibliotheken en de Raad voor Cultuur . (Gesproken wordt hierbij ook over matching - in verschillende vormen: gelden uit de branche zelf erbij leggen).
Binnen B zijn er echter twee deelrichtingen:	
B1.	De regierol bij een <i>onafhankelijk platform voor de bibliotheek-vernieuwing (Stuurgroep Bibliotheken)</i> dan wel een onafhankelijk <i>innovatieplatform</i> als voorloper van een onafhankelijk <i>sectorinstituut (Raad voor Cultuur)</i> . Motivering Raad: "Het ledenaspect geeft de VOB als organisatie weliswaar draagkracht, maar daar staat bestuurlijke verlamming tegenover".

B2.	De regierol bij een VOB die, net als nu, een sectorinstituut en een branchevereniging in zich verenigt (d.w.z.: zowel betaald door het rijk als door haar leden). Motivering VOB-bestuur : "Het zou een grote stap terug zijn als besloten zou worden de samenhang tussen branche- en besteltaken te verbreken met alle organisatorische perikelen van dien en daarmee de branche-inbreng ernstig te verzwakken in een tijd waarin juist elke man aan dek zou moeten zijn".
Binnen B2 zijn er weer twee deelrichtingen:	
B2a.	Het voorstel van het VOB-bestuur voor een commissiemodel, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen commissies " <i>samendoen</i> " (met de Rijksoverheid; <i>bestel- en opdracht-taken</i>) en commissies " <i>zelf doen</i> " (<i>branchetaken</i>). (zie ook "Taken en gelden", laatste pagina). Het voorgestelde innovatiecentrum past bij de tweede groep commissies. Het bestuur wil: "Een innovatiecentrum van en voor de openbare bibliotheken, maar losgekoppeld van de VOB-organisatie. Een op zichzelf staand innovatiecentrum, dat gevoed en financieel ondersteund wordt vanuit de branche; losgekoppeld maar niet losgezongen".
B2b.	De gedachte om het binnen B2 structureel allemaal niet zo ingewikkeld te maken en te kiezen voor focus op deskundigheid en kwaliteit van mensen en degenen die deze mensen aansturen, met meer nadruk op een bedrijfsmatige aanpak, m.n. t.a.v. de Digitale Bibliotheek.

Het VOB-bestuur stelt de leden in een "oplegbrief" *Agenda voor de toekomst en bestuurlijke structuur* voor om in te stemmen

met de notitie *Agenda voor de toekomst*, akkoord te gaan met de keus voor een bestuurlijk commissiemodel en het bestuur te machtigen de daartoe benodigde statutenwijziging voor te bereiden. [De stukken staan op de VOB-site.](#)

Het bestuur meent dat het rijk (en de andere overheden) optimaal gebruik moeten maken van de *zelforganisatie* van de branche. Het VOB-bestuur heeft grote bezwaren tegen de vorming van een nieuw, onafhankelijk platform dat het vernieuwingsproces (incl. het vernieuwingsgeld) zou moeten sturen. Het bestuur vindt het ook een grote stap terug "als besloten zou worden de samenhang tussen branche- en besteltaken te verbreken met alle organisatorische perikelen van dien en daarmee de branche-inbreng ernstig te verzwakken in een tijd waarin juist elke man aan dek zou moeten zijn".

Het bestuur gaat er vanuit dat het door de groep van Frans Meijer beoogde *innovatiecentrum* past bij commissies die uitgaan van "zelf doen" (branchetaken). (Commissies die o.a. met besteltaken bezig zijn, gaan uit van "samen doen" met de Rijksoverheid).

De *Agenda voor de Toekomst* noemt de thema's Digitale Bibliotheek, Collectie, Mediawijsheid en Lezen en leesbevordering, waarbij een gezamenlijke aanpak van Marketing, ICT en HRM als absolute voorwaarde wordt beschouwd. Over het innovatiecentrum zegt de Agenda: "Naar onze mening moeten daadkracht en focus leidend zijn bij de inrichting van het innovatiecentrum. Een innovatiecentrum van en voor de openbare bibliotheken, maar losgekoppeld van de VOB-organisatie lijkt ons daartoe de beste oplossing. Een op zichzelf staand innovatiecentrum, dat gevoed en financieel ondersteund wordt vanuit de branche; losgekoppeld maar niet losgezongen".

Maar kan de VOB nog aan een onafhankelijk sectorinstituut ontkomen? Lees wat tien Nieuwsbrief-lezers er van vinden en wat ze werkelijk belangrijk achten. En eerst wat VNG en IPO zeggen.

Schoolbieb: zelfstandige exploitatie?

Ondertussen staat ook *Schoolbieb* weer op de VOB-agenda. Als voor 3 miljoen leerlingen per leerling € 1,30 wordt betaald, kan Schoolbieb zichzelf bedruipen, zegt een nieuw concept-bedrijfsplan, dat uitgaat van

samenwerking met een uitgever. Nieuw in de gedachtevorming is dat nu gemikt wordt op een *toekomstig zelfstandige exploitatie*. Maar kloppen de aannames? Is de tijd al rijp om op basis van het nieuwe plan een besluit *go or no go* te nemen, ondanks het feit dat vorig jaar een *horizonbeslissing* voor twaalf maanden is genomen?

Wim Keizer
9 juni 2008

VNG: Advies van de Raad voor Cultuur is "gemeente-onvriendelijk"

"Geheel volgens verwachting, maar tegen de wens van de VNG, is het advies een pleidooi voor 'meer centrale aansturing en een geconcentreerde inzet van middelen'."

Dat schreef de VNG op 23 mei op haar [website](#), als reactie op het op 19 mei verschenen advies van de Raad voor Cultuur (voor samenvatting: zie [vorige Nieuwsbrief](#)). "De VNG moet helaas constateren dat het hier om een 'gemeente-onvriendelijk' advies gaat. Het komt er op neer dat gemeenten wat de Raad betreft geen rijksmiddelen en bevoegdheden krijgen, maar wel moeten voldoen aan allerlei centraal opgelegde eisen en verplichtingen", zegt de VNG verder. "Het advies van de Raad voor Cultuur komt overeen met een eerder advies van de Stuurgroep Bibliotheken, waartegen zowel VNG als IPO zich hebben verzet". De VNG meldde het advies in haar commissie OZW (Onderwijs, Zorg en Welzijn) te zullen bespreken, als voorbereiding op overleg van IPO en VNG met minister **Ronald Plasterk** eind juni.

IPO: Advies Raad voor Cultuur is "aanmatigend"

"Bestuurder **Harry van Waveren** en voorzitter van de commissie Cultuur van het Interprovinciaal Overleg (IPO) vindt dat het advies compleet voorbij gaat aan de vernieuwingsslag die bibliotheken de afgelopen jaren gemaakt hebben", schrijft *Binnenlands Bestuur* van 23 mei 2008 onder de kop "Provincies en gemeenten tegen sectorinstituut bibliotheken". Harry van Waveren,

cultuurgedeputeerde in Zeeland, zegt: "Samen met provincies en gemeenten hebben ze duidelijk laten zien dat ze tot vernieuwing in staat zijn. Er is geen gebrek aan slagkracht. Waarom dan niet voortgaan op de ingeslagen weg? Waardering voor wat wel bereikt is, mis ik volkomen in het advies". Van Waveren vindt dat de zowel door de branche als door de overheid gewenste intensievere vormen van samenwerking zich ook doorzetten als er geen centrale, kaderstellende instantie is. "Minder vrijblijvende vormen van samenwerking laten zich organiseren. Daar is geen instituut voor nodig".

Opdrachtgeverschap ontnomen

Binnenlands Bestuur wijst er op dat ook de VNG tegen "een sectorinstituut met een centralistische rol" is. "In het advies wordt het wezen van het opdrachtgeverschap aan de gemeenten ontnomen en wordt er voor gepleit alles van boven op te leggen", zegt **Freya Broekman** van de VNG in Binnenlands Bestuur.

Matching

Gedeputeerde Van Waveren noemt het advies van de Raad voor Cultuur "aanmatigend" waar het gaat om het door de Raad bepleite principe van *matching*. "Zo hebben we dat de afgelopen jaren ook gedaan zonder dat het opgelegd werd. Als ik dat deel van het advies nu lees denk ik: hoezo nou?"

Vertrouwen in Plasterk

Volgens Binnenlands Bestuur heeft Van Waveren er vertrouwen in dat minister Plasterk niet doof zal zijn voor de argumenten van gemeenten en provincies. "Zoals ik hem ken van andere dossiers, schat ik in dat hij het overleg op een heel goede manier gaat voeren en dat ook onze visie bij hem gehoor vindt. Het stelt mij gerust dat hij tot nu toe nooit signalen heeft afgegeven dat hij het liefst alles op centraal niveau neerlegt".

VOB-bestuursmodel: Achterhoedegevecht of voorhoedegevecht?

Is de VOB, door vast te houden aan het nieuwe bestuursmodel, bezig met een

achterhoedegevecht, of is het juist een voorhoedegevecht? Daar spitste de discussie zich 's ochtends op 22 mei, tijdens een tussentijdse VOB-ledenraadpleging met de naam *Lunteren 2* (vervolg van 24-uurs-sessie te Lunteren op 9/10 april) in de tweede helft van de bijeenkomst op toe.

De VOB had de leden opgeroepen als vervolg op *Lunteren 1* hun mening te geven over een *Bestuursnotitie nieuwe stijl* en een *Tussenstand Agenda voor de toekomst* (voor samenvattingen zie [Nieuwsbrief van mei](#)). Beide onderwerpen staan geagendeerd voor de ledenvergadering op 12 juni; de Agenda ter besluitvorming en het Bestuursmodel ter discussie - besluitvorming is voorzien voor de decembervergadering.

Bestuursmodel nog zinvol?

Toen de uitnodiging en de stukken verzonden werden, was het advies van de Raad voor Cultuur met een pleidooi voor een onafhankelijk innovatieplatform (als voorloper van een onafhankelijk sectorinstituut) nog niet verschenen. Maar op 22 mei speelde het een prominente rol in de gedachtewisseling. De vraag rees of het nog zinvol is met het nieuwe bestuursmodel (instellen zware commissies naast een bestuur) door te gaan nu de Raad voor Cultuur en de Stuurgroep Bibliotheken een onafhankelijk platform (voor de taken met OCW-gelden) wensen, naast een branchevereniging (voor de taken met gelden van de VOB-leden). Een verslag.

Opschorten

"Het lijkt er op dat we proberen de splitsing niet te willen die de samenleving wel wil", zei **Willem Huberts** (Bibliotheek Gelderland Zuid). "Dit lijkt mij een achterhoedegevecht en ik zou graag zien dat de discussie over het bestuursmodel opgeschort wordt. Ik koppel dit aan wat de Raad voor Cultuur adviseerde. Probeer dan niet om de besteltaken onder te brengen bij commissies in de VOB".

VOB-voorzitter **Erik Jurgens** antwoordde dat dit de kern van de discussie is. "Ik zie het als een voorhoedegevecht. Als de besteltaken niet bij ons terecht komen, kunnen we gaan bezien hoe we het bestuursmodel invullen. Maar tactisch is het om wel de mogelijkheid te bieden dat de besteltaken bij de VOB blijven". Al eerder had Jurgens er, bij de introductie van het commissiemodel, op gewezen dat de druk van buiten groot is en dat het VOB-bestuur dus wel wat moet doen om de bezwaren tegen het huidige

functioneren van de VOB weg te nemen. Verwijzend naar zijn ervaringen bij de publieke omroep noemde hij versplintering heilloos. "Wat Bol.com doet, kan Bol.com omdat één persoon het regelt. De beste oplossing is dus dat alleen de voorzitter beslist" (*lachend*).

Hij meldde dat het nieuwe bestuursmodel uitgaat van een dagelijks bestuur (db) van vijf personen. Het algemeen bestuur bestaat uit dat dagelijks bestuur en de voorzitters van de commissies. Het db zorgt voor de aanbestedingsprocedures. De taken van de algemene ledenvergadering (ALV) zijn de benoeming van het db, de instelling van de commissies en de benoeming van de voorzitters, het vaststellen van de jaarstukken (betreffende de branchetaken) en de goedkeuring van de branche-inbreng bij OCW, IPO en VNG (betreffende de besteltaken).

Belang omslaggelden

Chris Wiersma (Bibliotheek Almere) zei een splitsing van de VOB niet zo'n goede ontwikkeling te vinden. Maar hij zou wel graag willen weten, na Willem Huberts gehoord te hebben, hoe de leden er over denken. En hij had de vraag, als de leden tegen splitsing zijn, hoe belangrijk die mening dan eigenlijk is. Chris zag de volgende prioriteiten:

1. centraal geld houden, en het liefst meer geld centraal inzetten;
2. liever landelijk één instituut dan twee of drie;
3. de VOB niet uit elkaar trekken.

Hij wees op het belang van de omslaggelden. "Dat is ons eigen geld. Als we daar meer van maken, dan is dat ons wapen. Als er een sectorinstituut naast een branchevereniging komt, is de vraag: dragen wij ons geld over aan dat sectorinstituut of geven wij het aan de branchevereniging?".

Wat betreft vergroting van de slagkracht bij de VOB, had hij wel de vraag of het commissiemodel, gezien het advies van Deloitte, die slagkracht wel biedt. Het zou wel eens ingewikkelder kunnen worden en niet transparanter; branche- en besteltaken zijn niet eenvoudig uit elkaar te houden.

Samenvattend vond hij splitsing van de VOB ongewenst, maar zei hij erbij dat de branche het zelf wel een beetje verknoeid heeft. Erik Jurgens antwoordde dat het belangrijk is mensen te hebben die samen branche- en

besteltaken uitvoeren. Hij was het met Wiersma eens dat het wel belangrijk is te weten wat de leden ervan vinden.

Commissie Digitale Bibliotheek

Hans van Prooijen (Biblionet Drenthe) zei in het nieuwe bestuursmodel de slagkracht niet groter te zien worden. De kernvraag is volgens hem of lokale bibliotheken zich willen binden aan centrale besluiten. Verder viel het hem op in het commissiemodel geen commissie Digitale Bibliotheek te zien. Die moet er volgens hem echter wel zijn en VOB-leden moeten zich binden aan daarover gemaakte afspraken. Dit betekent dat de statuten van alle bibliotheken moeten worden gewijzigd.

Reorganisatie

Adriaan van Geest (Bibliotheek Haarlemmermeer) zou ook over een voorhoedegevecht willen spreken, waarbij het er stevig aan toegaat (met een grote R. van reorganisatie bij het VOB-bureau).

Ton Brandenburg (Zeeuwse Bibliotheek) onderstreepte de woorden van Wiersma en vond dat we moeten weten wat we willen. In de sectorinstituten die hij kent zitten ook mensen uit de desbetreffende branche - in die zin is een sectorinstituut ook een kans. **Hans van Velzen** (OBA) vond het rapport van de Raad voor Cultuur niet niets. Hij wees er op dat er in de commissie Bibliotheken, die het advies heeft voorbereid, mensen uit de branche zitten. Hij pleitte voor mikken op behoud van wat je zelf wilt, waarbij de begrippen bestel- en branchetaken nadere invulling behoeven. Waar wil de branche met eigen geld invloed op hebben? Hij adviseerde het daar over te hebben, waarbij hij opmerkte niet principieel tegen de komst van een nieuw sectorinstituut te zijn, mits de branche belangrijke ontwikkelingen wel zelf onder controle houdt.

Erna Winters (Bibliotheek Alkmaar) miste de *spirit* in de discussie en zei er wat mismoedig van te worden. In Lunteren was ze enthousiast geworden door het verhaal over een kleine groep die ergens in gelooft.

Peter van Eijk (interim-manager Bibliotheek.nl) haakte daar op in en zei dat je voor innovatie een paar gekken nodig hebt, zoals het verhaal over Centraal Beheer in Lunteren aantoonde. "Innovatie is gekkenwerk". Hij vergeleek het met een koppel ganzen: samen optrekken, met een wisselende koploper. Hij hield een pleidooi voor de Digitale Bibliotheek *een beeld* neer te zetten,

een soort maquette. Zijn voorstel was met een paar mensen zo'n maquette te bouwen en dan vervolgens na te gaan of men er aan wil meebetalen uit bestaande financiële middelen.

€ 20 miljoen niet genoeg

Jan-Ewout van der Putten zei zich in de woorden van Erna Winters te herkennen, maar wel zelf de vleesgeworden structuur te zijn. Hij ried aan zich niet dood te staren op het advies van de Raad voor Cultuur. Daar staat in feite in dat het rijk de landelijke regisseur moet zijn. Maar wat er niet in staat is dat € 20 miljoen niet genoeg is voor zo'n landelijke regie. "Met € 20 miljoen stuur je geen € 500 miljoen aan. De Stuurgroep Bibliotheken zei terecht dat er meer nodig is". Centraal staat volgens hem dus de vraag of OCW meer geld in bibliotheken wil steken. Dan wat er centraal of decentraal moet gebeuren en vervolgens of we zelf kunnen matchen bij het centrale OCW-deel. Jan-Ewout betoogde dat het belangrijk is ons als branche niet uit elkaar te laten spelen. Hij was het met Hans van Velzen eens dat het er niet zo veel toe doet hoe de structuur is. Hij zei verder dat het zowel voor OCW als de VOB-leden altijd al onduidelijk is geweest wat nu de besteltaken en wat de branchetaken zijn. "Voor de leden waren we een bijkantoor van OCW en voor het rijk een belangenvereniging van bibliotheken. Maar alles wat er gebeurde, hebben we wel zelf bedacht".

Hamvraag

Erik Jurgens zei dat de hamvraag is of het VOB-bestuur door moet gaan met het commissiemodel. Hij pleitte er voor dat wel te doen. Als er toch een apart sectorinstituut komt, kan de branche kijken hoe zij daar invloed op kan hebben.

Chris Wiersma vond het belangrijkste: hou het OCW-geld centraal en probeer er meer van te maken. Willem Huberts meende dat afgezien moet worden van een poging het tij te keren, maar bepleitte wel 50% zeggenschap in de besteding van het OCW-geld. Jurgens concludeerde dat er sowieso een sterkere bestuursstructuur bij de VOB nodig is en dat invloeden van buitenaf daarbij meegenomen moeten worden.

Vaste partners netwerk

Een ander, eerder besproken punt deze ochtend was de *Tussenstand van de agenda voor de toekomst*. Frans Meijer keek terug op

"Lunteren 1" en meldde wat zich sindsdien had voorgedaan. Belangrijk noemde hij o.a. het feit dat erkend is dat NBD/Bibliion en de PSO's vaste partners in het netwerk zijn. **Jos Kok** (Cubiss) wilde dat "vaste partners" nog wel aangescherpt zien tot "onvervreemdbaar van de branche". Willem Huberts vond dat echter te ver gaan.

Franchising en ondernemerschap

Sjaak Driessen (Bblthk Wageningen) zei, sprekend over het franchisemodel, inleveren van lokale autonomie niet het uitgangspunt te vinden. Hij zag graag benoemd welke problemen je wilt oplossen met een franchisemodel. Volgens hem wordt cultureel ondernemerschap met een franchisemodel nog belangrijker dan nu al het geval is. "Ik wil meer diepgang in de vraag wat zo'n franchisemodel betekent. In *Elsevier* las ik een goed verhaal over franchising. Lokaal wordt de kost verdiend. Daarbij geldt dat de gemeente voor mij geen partner is bij de hoevraag. Ik werk gewoon samen waar het nodig is, zoals met de NBD. Daar praat geen gemeente over".

Drie functies; drie thema's

Vervolgens werd even stil gestaan bij de betekenis van het feit dat minister **Plasterk** in het kader van *focus, tempo en regie* voor 3 functies kiest (informatie, educatie en lezen) in plaats van de 5 uit de Richtlijn (kennis en informatie, ontwikkeling en educatie, kunst en cultuur, lezen en literatuur en ontmoeting en debat). Betekent dit dat de andere geschrapt worden? Dat hoeft niet, want je kunt zeggen dat de drie van Plasterk belangrijk zijn voor het hele bibliotheekbestel en dat je de twee andere op lokaal niveau ook belangrijk kunt vinden.

Behalve het feit dat Plasterk koos voor de drie genoemde functies, speelt ook nog een rol dat hij voor wat betreft de thema's voor een centrale regie rondom die 3 functies koos voor de *digitale bibliotheek, het collectiebeleid en marketing*. Willem Huberts pleitte er voor om op 12 juni een wat toegespitst voorstel te krijgen op deze drie thema's (plus HRM) en het daartoe te beperken. "We hebben nu wel alle meningen, dus we moeten nu maar eens focus, tempo en regie krijgen". Hij voegde er aan toe opsplitsing van de VOB een prima idee te vinden, zodat er ook niet meer over een nieuw bestuursmodel gepraat hoeft te worden. In de tweede helft van de ochtend

werd hier, zoals het eerste deel van dit verslag laat zien, nog uitvoerig op ingegaan.

“Vrijblijvendheid voorbij”

Joep van Dijk (Bibliotheek Breda) vroeg aandacht voor het begrip *netwerk*, in verband met de uitspraak dat de NBD en de PSO's daar als vaste partners bij horen. Hij wees op de notitie *De vrijblijvendheid voorbij*, waar uit te voorschijn is gekomen dat het provinciale netwerk bestaat uit PDO en PSO. Daar zou hij in de toekomst verdere discussie over willen.

Geld en invloed

Hans van Velzen herhaalde zijn pleidooi van Lunteren 1 om het over geld te hebben: als we een partner willen zijn, dan moeten we zelf ook wat bieden. Daar moeten we snel over nadenken, want de bibliotheekbegrotingen voor 2009 zijn al weer gemaakt. Chris Wiersma zei niet uit het SCP-rapport te halen dat het collectiebeleid zo belangrijk gevonden wordt. Hij pleitte er voor aan te sluiten bij de analyse van het SCP-rapport en dus collectiebeleid niet mee te nemen als thema voor centrale regie.

Peter van Eijk zei dat innovatieplatforms of sectorinstituten geen Digitale Bibliotheek maken. “Dat moeten we met elkaar doen. En dan kom ik bij Hans van Velzen”.

HRM-beleid

Ook het HRM-beleid kwam ter sprake. **Els Verhagen** (Bibliotheken Amstelland) wees erop goede mensen uit andere instellingen te kunnen rekruteren. Wat moet je dan met *Leren schitteren?* **Jacqueline Roelofs** (OBD) zei dat uitvoering van HRM inderdaad lokaal moet gebeuren, maar dat je er landelijk wel afspraken over kunt maken. Wel of geen *Academie voor anders kijken*, mogelijke afspraken met ROC's, iets als de 23-dingen-cursus had heel goed landelijk gekund. En de hele WOB (arbeidsvraagstukken) is natuurlijk nauw verbonden met HRM.

Concreet lijstje maken

Gerard Reussink (Bibliotheek Rotterdam) was het met Hans van Velzen en Peter van Eijk eens dat we iets als de Digitale Bibliotheek zelf (verder) moeten ontwikkelen en betalen. Een innovatieplatform kan daar hooguit iets aan toevoegen. Hans van Velzen vond ook de voorbeelden van Jacqueline

Roelofs goed. Hij pleitte voor een *concreet lijstje* per onderwerp, dat we samen willen bekostigen. Volgens hem kan dat vaak met bestaand geld voor die onderwerpen.

Bouke Arends (OBD) wilde weten over hoeveel geld we het dan hebben. Daarop antwoordde **Rob Pronk** (Biblionet Groningen) dat zijn bereidheid om centraal geld bij te dragen één-op-één loopt met *de geleverde kwaliteit*.

Overijsselse bibliotheken

Jos Debeij (Bibliotheek Deventer) wees erop dat de gezamenlijke Overijsselse bibliotheken een strategie hebben met focus en er ook zelf geld in steken (€ 0,30 per inwoner). De provincie legt daar, omdat de bibliotheken die bereidheid toonden, geld bij. Hij riep de bibliotheken in de andere provincies op om hetzelfde te doen.

ICT-centrum met zeggenschap

Hans van Prooijen vond dat de strategie en de implementatie van de strategie door elkaar lopen. Hij meende dat we de Digitale Bibliotheek een heel hoge prioriteit moeten geven en daar een landelijk ICT-centrum met centrale zeggenschap op moeten inzetten. “Zoals wij het nu doen, is het een tijdbom. De Belastingdienst is verder dan wij. Als we dit niet uit handen geven, wordt het niks”.

NvD gaat voorlopig door als zelfstandige vereniging

Hoe zou de relatie tussen de *Vereniging Netwerk van Directeuren in openbare bibliotheken* (NvD) en de *Vereniging van Openbare Bibliotheken* (VOB) moeten worden? En welke invloed zou het advies van de Raad voor Cultuur hier op kunnen hebben?

Die vraag stelde NvD-voorzitter **Adriaan van Geest** aan de orde tijdens de ledenvergadering van het NvD op 23 mei. Hij vroeg de zaal hoe de belangen van de directeuren het beste gediend kunnen worden. En zei dat ook de gemeentebesturen er iets van zullen vinden. Welke koers is verstandig? Willen we er als directeur invloed op?

Marchien Oosterhuis (Bibliotheek West Achterhoek en bestuurslid VOB) maakte zich kwaad over Adriaan van Geest zijn toon en vraagstelling. “Er is eindeloze kritiek op de

VOB. Maar dat zijn wij met z'n allen bij elkaar. Als VOB-bestuur hebben we een strategietraject met **Frans Meijer** uitgezet en bij die bijeenkomsten hadden jullie allemaal je mond moeten opendoen". Ze verklaarde niet tegen de toon van de NvD-voorzitter over het VOB-traject te kunnen. Adriaan haastte zich te verklaren dat hij vindt dat het met het traject van Frans Meijer de goede kant op gaat. "Maar het lijkt me verstandig hier even af te stemmen".

Stemmen met de voeten

Els Verhagen (Bibliotheken Amstelland) zei dat er ook mensen met hun voeten stemmen. Die komen niet meer naar de VOB, alleen de vergadertijgers houden het vol. Ze wees erop dat 97% van de financiële middelen lokaal is en dat degenen die met hun voeten stemmen de wind mee hebben. Ze ried aan inzake de "bibliotheekvernieuwing" lering te trekken uit het rapport-Dijsselbloem over de onderwijsvernieuwing.

Joep van Dijk (NvD-secretaris) vond dat we zelf de vraag naar verandering hebben opgeroepen door ons af te zetten tegen de eigen brancheorganisatie.

Peter Duijvestein (BplusC Leiden) meldde dat hij niet de enige is die op de VOB-ledenvergaderingen niet het gevoel heeft dat de VOB van onszelf is.

Anne Rube (ProBiblio) zei dat het belangrijk is te weten wat de taken van een sectorinstituut zijn en wat de taken van een branchevereniging. Er is een brief van **Medy van der Laan** waarin het verschil tussen besteltaken en branchetaken staat. (Zie ook "Taken en gelden", achterin).

99% dezelfde

Jellie Tiemersma (Bibliotheekservice Fryslân) vroeg zich af waar het NvD eigenlijk voor opgericht is, daar 99% van de leden dezelfde zijn als bij de VOB. Joep van Dijk verklaarde waarom hij in een mailtje aan de leden vooraf had geroepen: *de VOB is dood, leve de VOB*. Er is een VOB nodig met een nieuwe opzet, waarin het NvD is opgenomen.

Rob Pronk (Biblionet Groningen) vond dat er binnen de VOB voldoende ruimte is om je mening te geven. Hij zag het NvD en de VOB niet zo dicht bij elkaar zitten. "Hier zit ik als Rob Pronk, bij de VOB zit ik als Biblionet Groningen".

NvD in VOB-commissiestructuur?

Adriaan van Geest vroeg of de leden het NvD zelfstandig willen houden of het NvD in de commissiestructuur van een nieuwe VOB opgenomen zouden willen zien.

Uit de reacties proefde hij dat de meeste leden eerst maar eens willen afwachten hoe de VOB zich ontwikkelt. Rob Pronk zei niet te willen dat het NvD zich mengt in discussies over de VOB. "Want juist daarom hebben wij de Vereniging PBC's opgeheven en zijn we in het NvD opgegaan".

Adriaan van Geest concludeerde: voorlopig gaan we door als zelfstandig NvD. Joep van Dijk verklaarde: "Ik vind het verkeerd onszelf naast de brancheorganisatie te positioneren. Dat kan anders, we moeten slimmer schakelen".

Er was ook een themagedeelte over "leiderschap met lef". Verslag komt in het volgende nummer.

Opinies n.a.v. Raad voor Cultuur Sectorinstituut naast VOB?

Ben je bereid in de Nieuwsbrief van juni je mening te geven over de vragen of

- het voor de bibliotheekbranche beter is dat er naast een nieuwe VOB als zuivere branchevereniging een onafhankelijk sectorinstituut met centrale regie (over de inzet van OCW-vernieuwingsgelden) komt (mening van Stuurgroep Bibliotheken en Raad voor Cultuur) of
- dat het beter is de VOB ongedeeld te laten, met regie bij de VOB over de inzet van OCW-vernieuwingsgelden? (mening VOB-bestuur).

En wat vind je van de meningen van VNG en IPO (zie in deze Nieuwsbrief)?

Die vragen legde ik voor aan ca. 25 lezers van de Nieuwsbrief. 10 personen reageerden.

Plaatsing gebeurt op alfabetische volgorde. M'n eigen bijdrage staat achteraan. De tussenkopjes in de artikelen (en sommige koppen er boven) zijn van mij – wk.

**Zoveel zwakker de lokale identiteit,
zoveel groter de vlucht naar
bovenlokale bestuurlijke drukte**
*Zelfbewust: neem en hou de regie in
handen*

Sjaak Driessen

De bibliotheekvernieuwing in de afgelopen jaren heeft ons inhoudelijk niet op voorsprong gebracht. De vernieuwing was vooral een aangelegenheid van OCW, de VNG en het IPO. De VOB stond er een beetje verweesd bij. Ik heb dat altijd als pijnlijk ervaren; soms leek het alsof we gedetineerden waren. Het is een van de oorzaken waarom de inhoudelijke vernieuwing er in de afgelopen jaren zo bekaaid is afgekomen. Met het ophouden van het bestaan van het Procesbureau en het verschijnen van het SCP-rapport is er voor onze branche weer ruimte voor een wat meer zelfbewuste en noodzakelijke eigen regie. Niemand wil dat de openbare bibliotheek verdwijnt. Ook het SCP niet. Het instituut openbare bibliotheek - en dat is meer dan een werksoort - moet dus blijven. Het instituut heeft daarin ook en vooral een eigen verantwoordelijkheid; een opdracht aan zichzelf, lokaal, bovenlokaal en landelijk (lees: VOB). En die opdracht wordt productief in een confrontatie met het 'opdrachtgeverschap' van de gemeente, de provincie (die soms meer dan de functie van smeerolie vervult) en OCW.

Producten die er lokaal toe doen

De bibliotheek maakt deel uit van het bovenlokale netwerk en de brancheorganisatie. Om op voorsprong te kunnen komen is het noodzakelijk dat er door de brancheorganisatie (met hulp uit het veld) nieuwe en vernieuwende producten en diensten worden ontwikkeld die er lokaal toe doen, en waar je als bibliotheek ook aan mee betaalt. Lokaal moet je immers ruim 90% van je bestaan verdienen. Dat OCW de noodzaak van nieuwe en vernieuwende producten en diensten inziet en daaraan met € 20 miljoen per jaar wil bijdragen, is een fantastische opsteker.

Opdracht aan onszelf

Terug naar de opdracht aan onszelf. We zijn meer dan een ordinaire branche. Ik vergelijk ons liever met een keten (VOB en NBD) waarvan je voor het lokale voortbestaan en de blijvende vernieuwing grotendeels

afhankelijk bent. De roep alom binnen de branche, van klein tot groot, om kwalitatief goede en nieuwe digitale producten en diensten, is hiervan een van de echo's. Het is de hoogste tijd om hier als branche verantwoordelijkheid voor te nemen, en snel 'n beetje ook. Het komt mij pervers voor om die verantwoordelijkheid neer te leggen bij een onafhankelijk sectorinstituut.

De decentralisatie, zo lijkt het, blijft een moeilijk te accepteren gegeven voor OCW¹. Zelfs nadat Plasterk zichzelf en ons de illusie van een nieuwe bibliotheekwet heeft ontnomen.

Geen bestuurlijke drukte erbij

Het duurt vaak twee keer langer dan de werkelijkheid rechtvaardigt, voordat het feitelijk handelen in overeenstemming is met wat bij, in dit geval, decentralisatie hoort. Dat de Raad voor Cultuur, een exponent van deze wat ouwelijke bestuurlijke entiteit en mores, vóór een onafhankelijk instituut pleit, is dan ook geen verrassing. En wat dat lang duren betreft: OCW is al ver over de helft heen. Dat schiet dus op. Nu wij nog met het in brancheverband werk maken van onder meer goede en nieuwe digitale producten en diensten. Daar kunnen we geen geld- en energieverblindende bestuurlijke drukte meer bij gebruiken. Onze officiële speeltijd is voorbij.

*Auteur is directeur van "de bblthk"
(Wageningen).*

Petje af, petje op...

Een persoonlijke visie op de dubbele pet van de VOB

Peter Duijvestein

Uit de discussie is één conclusie zeker te trekken: beide opties hebben voor- en nadelen. Problematisch is dat de voordelen van splitsen principiëler zijn dan de voordelen van het blijven combineren. De voordelen van het blijven combineren zijn concreet te maken en soms zelfs met harde euro's te staven. De principiële houding dat je altijd potentiële belangenverstrengeling moet zien

¹ Decentralisatie als hybride vorm van centralisatie. De 'wet' van Funke, zie 'Regie, inhoud en startpunt' in 'Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk', nr. 6, jrg. 6, juni 2006.

te vermijden is van een andere orde - een andere houding, zo je wilt - ten opzichte van de behoefte om de invloed op korte termijn te houden op wat je hebt. Ieder voor zich moet bepalen hoeveel het hem/haar waard is dat zaken zuiver blijven en zelfs de schijn van belangenverstrengeling achterwege blijft.

Natuurlijk zijn er voorbeelden waaruit blijkt dat we er als sector direct of indirect wijzer van geworden zijn dat de VOB meerdere petten droeg. Echter, het is ook voorgekomen dat niet helder was welke pet gedragen werd op welk moment. Zonder enige twijfel was in zo'n situatie het branchebelang niet in het geding. Dat vertrouwen heeft het bureau wat mij betreft. Maar wij moeten als leden de zekerheid hebben dat er een club is die namens ons, voor ons en met ons optrekt als het meezit, tegenzit of als we even - anders dan het ministerie zou willen - onze eigen weg gaan.

Een vereniging voor ons

Kortom: ik pleit er voor om alle schijn van belangenverstrengeling te vermijden en de VOB weer dat te laten zijn wat in de naam zit verscholen: Een vereniging zijn voor ons en niet een bureau dat onder andere onze vereniging is, maar ook nog deels opdrachten doet of taken uitvoert voor onze klanten, vrienden van onze klanten, netwerkpartners, potentiële opposanten etc. etc.

Een dergelijke principiële houding zal respect afdwingen en ons daarmee al snel louter voordelen bieden: men zal de hoed afnemen voor zo'n houding. Mijn conclusie is dan ook: petjes af, petjes opnieuw vormgeven en kijken waar welke pet het beste past!

Auteur is voorzitter RvB Bibliotheek plus Centrum voor kunst en cultuur te Leiden.

Kies structuur die garandeert dat branche ècht vernieuwt

Liesbeth van Eck

Is het beter voor de sector dat er naast een nieuwe VOB - een zuivere brancheorganisatie - een onafhankelijk sectorinstituut met centrale regie komt, of is het beter om de VOB ongedeeld te laten, met regie bij de VOB over de inzet van vernieuwingsgelden?

Ik ben voor een structuur die het meest garandeert dat onze branche echt gaat vernieuwen, waardoor leden en bezoekers geïnspireerd raken en gestimuleerd worden om in grotere getale te komen. Wat zou het geweldig zijn als we het landelijk nieuws halen met echt goede plannen waar onze leden en bezoekers iets van merken, successen die we redelijk snel realiseren. Als we dat willen moeten we groter denken en beleid ontwikkelen dat ten goede komt aan het grote geheel, uitgaan van het grotere belang.

Bibliotheekpas

Een plan waar we het nieuws mee halen is bijvoorbeeld de landelijke bibliotheekpas die echt als landelijke pas dienst gaat doen. Die overal even duur is en die je overal kunt gebruiken. Zullen we dan maar meteen een landelijke catalogus opzetten? Weg met dat gedoe met a-select-servers en ingewikkelde legitimatie. Marketing wordt een stuk gemakkelijker, lokaal raken we veel administratief werk kwijt en het merk "openbare bibliotheek" is in een klap helder. Dikke collectienota's vanuit het oogpunt van bloedgroepen en stromingen hoeven we ook niet meer te schrijven, we kunnen een mooi collectieplan maken vanuit het oogpunt van de gebruikers, waarbij het er niet meer toe doet welk medium de ontspanning en informatie biedt.

Dit is zomaar een idee, in Lunteren hoorde ik meer ideeën.

Niet enorm bureaucratisch

Volgens mij kunnen dit soort plannen slagen als besturen, directies, landelijke partijen en politiek dit echt willen. Natuurlijk hoort hier een heldere structuur bij. De ideeën moeten ergens bedacht en uitgevoerd kunnen worden, maar dat hoeft niet enorm en bureaucratisch te zijn. We kunnen de uitvoering, hebben we in Lunteren bedacht, overlaten aan deskundige instanties zoals NBD/Biblion, SurfNet, OCLC Pica en dergelijke. Misschien gaat het dan allemaal niet helemaal zoals we willen, maar er gebeurt wel iets.

En of die club dan een zuivere branchevereniging is of een zuiver sectorinstituut zal me, eerlijk gezegd, een zorg zijn.

Wat mager

Tot slot kan ik het niet laten om te benadrukken dat onze klanten er iets van

moeten merken, we praten veel, we denken veel en dat is nodig, visie moet ontwikkeld worden, maar na 10 jaar bibliotheekvernieuwing vind ik de resultaten wel wat mager.

Auteur is directeur van Bibliotheek Dordrecht.

Van oude instituties, de dingen, die voorbij gaan...

Willem Huberts

De VOB dient twee heren, nu al vele jaren lang. Dat brengt haar in een verlamme spagaat. En verlamming moeten we niet hebben, zeker niet op een moment dat de Nederlandse bibliotheken *focus, tempo en regie* van het bestuur van de VOB vragen. In tijden van verandering moet de VOB *slagvaardig, flexibel en doelgericht* kunnen zijn.

De ene en de andere heer

De ene heer die gediend wordt is het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het ministerie is verantwoordelijk voor het Rijksbeleid ten aanzien van het openbare bibliotheekwerk. Dit omvat de bewaking van de algemene doelstellingen en de zorg voor de samenhang van het bibliotheekstelsel als geheel, de zogeheten stelseltaken: doelmatigheid, samenhang, kwaliteit en pluriformiteit. De VOB (evenals haar voorganger het NBLC) heeft van OCW de opdracht gekregen zorg te dragen voor de uitvoering van deze vier (overigens zeer vaag geformuleerde) stelseltaken. Sinds enkele jaren wordt trouwens niet meer gesproken over stelseltaken, maar over besteltaken. Voor de uitvoering van deze taken wordt de VOB gesubsidieerd door OCW met omstreeks € 5 miljoen. Samen met vernieuwingsgelden en gelden voor het blindenbibliotheekwerk ontvangt de VOB ca. € 18 miljoen van OCW.

De andere heer die gediend wordt is de verzameling van Nederlandse openbare bibliotheken. De VOB verricht velerlei taken voor en in opdracht van haar leden. Hiervoor betalen de leden contributie en diverse omslaggelden; een bedrag van omstreeks € 1 miljoen aan contributies en bijna € 4 miljoen aan omslaggelden, dus ca. € 5 miljoen.

Spagaat

Het ministerie levert dus zo'n 78% van de VOB-subsidie en de Nederlandse bibliotheken samen ongeveer 22%. Vanuit het adagium 'wiens brood men eet, diens woord men spreekt' is het dus duidelijk dat het ministerie van OCW bepaalt wat de VOB doet. Toch denkt het verzamelde Nederlandse openbare bibliotheekveld dat de VOB zijn vereniging is en zijn belangen behartigt. En dat doet de VOB ook – voor zover dat mogelijk is. Zie hier de spagaat waarin de VOB gebracht is: het ministerie van OCW beschouwt de VOB als een uitvoeringskantoor van het Rijksbeleid en de Nederlandse bibliotheken beschouwen de VOB als een belangenbehartigingsorgaan. Van der Putten (en zijn voorgangers) balanceren op het dunne & slappe koord tussen Scylla en Charybdis.

Vernieuwingsgeld

Om het allemaal nog ingewikkelder te maken, verricht de VOB ook projectmatige taken met incidenteel geld. Het belangrijkste voorbeeld hiervan betreft de taken die de VOB voor het ministerie verricht met OCW-vernieuwingsgelden (van de € 20 miljoen vernieuwingsgelden gaat tot nu toe ruim € 3 miljoen naar de VOB, met name voor de infrastructuur van bibliotheek.nl). Ik beschouw deze taken als een uitvloeisel van de stelsel-/besteltaken. Ook hierbij voert de VOB immers taken uit in opdracht van OCW. De recente discussie over het sectorinstituut moet in het licht van deze derde taak worden gezien. Er is € 20 miljoen vernieuwingsgeld beschikbaar en iedere speler op het veld wil de regie gaan voeren over de besteding van die € 20 miljoen. De VNG wil dat het geld naar de gemeenten gaat, het IPO wil dat de provincies de eerste viool blijven spelen in de regie van het vernieuwingsproces en het Rijk wil dat het geld landelijk wordt uitgegeven. Tot nu toe is het allemaal niet zo spannend en de reacties van alle spelers zijn voorspelbaar (en voorstelbaar).

Pragmatisch opportunisme

De bovenstaande onduidelijkheid over opdrachtgevers, geldstromen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden kan profijtelijk zijn voor de bibliotheekbranche, en is dat in het verleden wellicht ook geweest. Want binnen het vage en diffuse gebied dat ontstaat, kan de VOB opereren op een zodanige manier dat alle heren gediend

worden – maar er blijft stevast een onaangenaam en jeukend gevoel bij alle betrokkenen. Pragmatisch opportunisme laat op den duur een onbevredigend gevoel achter. Dat kan worden gelezen in alle sectoranalyses die de Raad voor Cultuur heeft gepubliceerd, het laatste decennium. Ook in de ledenvergadering van de VOB zelf zijn de afgelopen jaren meermalen bibliotheekdirecteuren achter de interruptie-microfoon verschenen die gewag maakten van hun onvrede: is de VOB wel echt hún club?

Keerzijde van onduidelijkheid

De bestuurlijke keerzijde van die onduidelijkheid is ook evident: gebrek aan inzichtelijkheid van beleid en van handelen. In mijn visie verdraagt de wens tot transparantie van *Cultural Governance* zich ook al niet met de ontstane vaagheid. Daarom ben ik van mening dat

1. het ministerie van OCW een sector-instituut bibliotheekwerk in het leven moet roepen, net zoals dat in alle overige sectoren van kunst en cultuur is gebeurd en dat dit sectorinstituut belast moet worden met de uitvoering van de stelsel-/besteltaken en met de besteding van de € 20 miljoen vernieuwingsgelden.
2. de VOB zich moet gaan gedragen als een zuivere belangenbehartigingsclub; een vereniging van openbare bibliotheken die uitsluitend werkt voor en in opdracht van haar leden, te weten: de verzamelde (gecertificeerde) Nederlandse openbare bibliotheken en de desbetreffende facilitaire bedrijven (PSO's, NBD).

Niet “over ons, maar zonder ons”

Vanzelfsprekend zal dat nieuwe sector-instituut bibliotheekwerk onafhankelijk van het ministerie moeten komen te staan. Er zal dus een bestuur komen dat die onafhankelijkheid zal moeten garanderen. En even vanzelfsprekend zal de bibliotheekwereld haar plaats moeten hebben in dat bestuur. Er wordt in ons land immers niet ‘over ons, maar zonder ons’ bestuurd. In dat bestuur moet plaats worden ingeruimd voor de belangen van Rijk, provincies en gemeenten. De rituele reacties van VNG en IPO (zie de VNG-website van 23 mei jl.) zijn begrijpelijk: zij willen zeggenschap over de € 20 miljoen vernieuwingsgeld. Ik zie liever geen strijd ontbranden tussen Rijk, provincies, gemeenten en bibliotheekbranche over die € 20 miljoen. In de geparafraseerde woorden

van Arjen Tilstra: **de plaatselijke bibliotheek is de lokale outlet van een landelijke voorziening.** Een eventuele strijd over het geld zou op dit moment in ons bestaan (denk aan het SCP-onderzoek van Frank Huysmans!) desastreus zijn. Strijd leidt tot verdeeldheid en dat acht ik ongewenst. Overheden en bibliotheken dragen samen de verantwoordelijkheid voor de noodzakelijke vernieuwing van het bibliotheekwerk: overheden moeten faciliteren en bibliotheken moeten uitvoeren.

Auteur is algemeen directeur van Bibliotheek Gelderland Zuid.

Valse tegenstellingen, rituele standpunten, eigen schuld

Henk Middelveld

De tegenstelling in de discussie over de landelijke structuur is volgens onze redacteur of:

- het voor de bibliotheekbranche beter is dat er naast een nieuwe VOB als zuivere branchevereniging een onafhankelijk sectorinstituut met centrale regie (over de inzet van OCW-vernieuwingsgelden) komt (mening van Stuurgroep Bibliotheken en Raad voor Cultuur) of
- dat het beter is de VOB ongedeeld te laten, met regie bij de VOB over de inzet van OCW-vernieuwingsgelden (mening VOB-bestuur).

En zijn vraag is wat ik daar van vind. Dit is een vraag die we allemaal moeten beantwoorden.

Ik ben groot geworden in dit vak met het NBLC, inclusief LID en de NBD. Dat was een sterke landelijke organisatie waar we allemaal lid van waren, waar we trots op waren en die ons ondersteunde in de brede zin van het woord, zowel in de belangensfeer bij de overheden als met innovatie (audio-visuele media, weet u nog) en diensten. Een uitermate belangrijke landelijke dienstverlening, waar in de jaren '60 intensief over gedelibereerd is, was het recenseren en het bibliotheekklaar maken van boeken. Deze taken mochten om ideële redenen niet in één club, dus kwamen de recensies bij de LID, onderdeel van het NBLC en kwam de productie van bibliotheekboeken in een gezamenlijke stichting van boekhandel, uitgevers en bibliotheken, de NBD.

Structuurdenkers en megalomanen

Deze constructie is tot de jaren '90 onbesproken geweest. En toen kwamen de structuurdenkers en de megalomanen in het vak. Het NBLC moest een concern worden. Er moest een nieuw hoofdkantoor komen, het voormalige Alcatel-hoofdkantoor werd het nieuwe gezicht. De NBLC-onderdelen moesten uitgezuiverd worden. De LID werd zelfs verpatst aan een commerciële uitgever en we mogen dankbaar zijn dat de NBD het voormalige Biblion weer heeft teruggekocht. Ik heb me tegen deze tendensen verzet. Enkelen van u weten dat ik destijds in het NBLC-bestuur een nipte nederlaag heb geleden en de consequenties heb getrokken, ik ben afgetreden.

Wat er daarna allemaal is gebeurd, is in mijn ogen spijtig, maar iedereen was erbij en deed mee!

Kritiek op veelkoppigheid

Ik heb altijd Willem Huberts gesteund in de Raad voor Cultuur, Commissie Bibliotheken, in zijn kritiek op de veelkoppigheid van de VOB en de onnavolgbaarheid van de verdeling in stelsel- en branchetaken. Omdat we zelf niet goed weten wat we wilden, omdat de overheid wel ziet dat er wat moet gebeuren, hebben we dit laten ontstaan. En om het op te lossen komen er veel rapporten die dan leiden tot de bovengenoemde twee opvattingen waar dan uit gekozen zou moeten worden.

Ik wil dus niet kiezen tussen deze, als gevolg van veel studie, discussies, gepolder en compromissen ontstane varianten. Ik denk dat beide te veel suboptimaal zijn. (Platforms.... brrrr).

Terug naar een NBLC

Ik zou terug willen naar een NBLC. Naar een club die voor en van de sector is en waar we trots op zijn. Een club die alle landelijke zaken voor ons regelt. Dus belangenbehartiging, dus werkgeverschap, dus innovatie. En als we concluderen dat we een landelijke digitale bibliotheek moeten bouwen, dan richten we daar een bedrijf voor op of we nemen belangen in een bedrijf die dat voor ons doet. Ik wil dus graag zelf de touwtjes in handen houden.

En het Rijk subsidieert dat NBLC voor een aantal taken op basis van een wet, zoals het ook de provincies en gemeenten gaat ondersteunen op het terrein van het bibliotheekwerk.

VNG en IPO

Tja, dan onze VNG en ons IPO.

Ik ben erg blij met de inzet die VNG en IPO gedurende het proces van bibliotheekvernieuwing hebben getoond. En het is nodig dat ze de komende jaren mee blijven doen. En je kan terecht zeggen dat de adviezen gemeente- en provincievriendelijk zijn.

Twee dingen:

- a) het gaat niet om de provincie of de gemeente! Het gaat er om het bibliotheekwerk zo in te richten dat elke inwoner van Nederland toegang heeft tot één van de beste bibliotheeknetwerken ter wereld. En dat kan, dat staat haaks op de inrichting van ons landsbestuur en de financiering daarvan. Maar daar gaat het dus niet om. (Ik weet zeker dat ze dat ook niet bedoelen, maar...).
- b) Ook hier kan je zeggen dat we krijgen wat we verdienen. Je zal toch als overheden te maken hebben met zo'n koninkrijk, waarbij de hertogen bij de koning zoete broodjes bakken, maar zich in hun hertogdom nergens iets aan gelegen laten. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer we zelf een heldere aanpak kiezen, we VNG en IPO en ook het Rijk op onze lijn krijgen. (Denk nog eens even aan de suggestie van Van Nispen in *BibliotheekBlad* 12/2006 en de reactie van Middelveld, Roelofs en Winters in *BibliotheekBlad* 25-26/2006)

Dus, collega's, hoe was het motto van ons Netwerk van Directeuren ook al weer? *Trots, lef en niet zeuren*. Het komt nu op de laatste twee aan.

*Auteur vormt de RvB van de [Rijnbrink Groep](#). De Rijnbrink Groep is de houdsterstichting waarbinnen de stichtingen *Biblioservice Gelderland*, *Overijsselse Bibliotheek Dienst*, *Variya* en de *BV Aturis* zijn ondergebracht.*

Het NPGSBI

Eppo van Nispen

Sommige dingen wil ik wel begrijpen maar kan ik niet. Sommige dingen kan ik wel begrijpen maar wil ik niet. En sommige dingen, tja, die zullen nooit te begrijpen zijn. In de korte tijd dat ik in deze boeiende biebbranche werkzaam ben kom ik veel van de laatste categorie tegen. Een en ander komt terug in de aanvulling van mijn

vocabulaire met bijzondere termen als topplank, biebdaten en een bonte rij van bizarre afkortingen waarin SIP als voorbeeld genoemd mag worden. Het SIP is namelijk een hip (nee, niet de afkorting) bevonden aanduiding voor een Senioren Informatie Punt. "Wat zegt U?". Een Senioren Informatie Punt, een SIP dus. Nee, dat klinkt goed. Word je door je leeftijd door de omgeving al als seniel beschouwd, maakt de bibliotheek je blij met het SIP. Dit alles om de ultieme UNESCO-droom, een vrije toegang tot kennis en informatie voor eenieder te garanderen, bewaarheid te laten worden. Je zou denken dat het verwezenlijken van dit prachtige ideaal de neuzen allemaal eenzelfde kant op doen staan. Per slot van rekening wie wil niet tot de hoeders van het publieke domein, de ridders van de informatievrijheid, de wijzen van de media behoren. Noodzakelijk voor het bestaan, borg voor de democratie. Maar dat van die neuzen, dat blijkt onmogelijk, althans hier, in dit kleine, vrolijke landje. Ieder lijkt zijn eigen weg te gaan. Nu is dat op zich geen probleem. Een bestemming kent immers verschillende aanvliegroutes. En daar gaat het nu schromelijk mis mijns inziens. Want de verkeersleiders hebben allemaal zo hun eigen manier. Iedereen heeft inmiddels zijn geurvlag uitgezet. De een wil een sector-instituut, de ander roept met zijn tengels van de bibliotheek af te blijven. Een indrukwekkende rij afkortingen als VOB, IPO, VNG, RvC passeert weer de bibliotheekrevue. En dit vanwege de inzet van wat luttele "vernieuwings"-miljoentjes. Een druppel op de gloeiende plaat die de informatiesamenleving heet. Onbegrijpelijk. In een steeds kleiner wordende wereld, waar om allerlei redenen het publieke domein onder druk staat, is het juist nu van groot belang een aantal zaken centraal te organiseren. Vrije toegang is een mondiale en nationale zaak, daar kun je niet lokaal of regionaal over beslissen. Het kan niet zo zijn dat ze in het noorden een andere vrije toegang bieden dan in het zuiden. Natuurlijk moet er ruimte zijn voor lokale en regionale input, per slot van rekening staat het letterlijke bibliotheekhuis op gemeente-grond en kijkt de provincie in. Maar al die verschillende bemoeienis maakt het er niet makkelijk op. Ieder voor zich of allen voor een. Een rondje langs weldenkende, hoogmogende vrienden heeft mij ook geen extra inzicht gegeven. In het bedrijfsleven zijn er namelijk niet zoveel bemoeials. Mijn laatste alleswetende strohalm, onze nationale antwoordentrots "Al@din", liet mij weten pas over 5 dagen hier

mogelijk een antwoord op te hebben. Dat is te laat. De column is nu. Hoe het dan moet? Eerlijk gezegd kan het mij geen donderschelen. Het belangrijkste is dat de bibliotheek een zaak van nationaal belang is en dat zullen we met zijn allen moeten uitdragen. Ik stel voor een onafhankelijk nationaalprovinciaalgemeentelijksector-brancheinstituut op te richten, met de welluidende naam het NPGSBI. Hebben we er tenminste weer een leuke aansprekende afkorting bij.

Auteur is directeur van DOK Delft.

Om wie gaat het nu...?

Hans van Prooijen

Ik loop nu twee jaar mee in het bibliotheekwereldje (of is het bibliotheeksector, of bibliotheekbranche, of bibliotheekwezen) en ik kan zeggen: met bijzonder veel genoegen, behalve op één punt, nl. de oeverloze belangendiscussie over hoe de sector, branche of het wezen gestructureerd moet gaan worden. Wat mij er zo aan stoort is dat alle partijen zich bij het denken en discussiëren daarover in meerdere of mindere mate laten leiden door het eigenbelang. Dat geldt voor OCW, IPO, VNG, VOB, PDO'en en PSO's. Vrijwel nergens gaat het echt over de vraag hoe we voor de Nederlandse burger een puike bibliotheekvoorziening neerzetten, welke strategie en tactiek daarbij hoort om vervolgens pas over te gaan tot het nadenken over de vraag welke organisatievorm daarbij hoort.

Hekken hoger

De effecten van het rapport-Meijer zijn – bottom line – geweest dat er nog nooit zoveel werkgevers en dus 'baasjes' in onze sector (...) zijn geweest, en hier in Drenthe zeggen we: 'Geef een boer grond en hij zet er een hek omheen'. Welnu, dat hebben we de afgelopen jaren gedaan met z'n allen. Zeker, er is die afgelopen paar jaar behoorlijk gefuseerd, maar de gevolgen daarvan zijn tot nu toe dat de hekken hoger zijn geworden en de interne gerichtheid en het eigenbelang groter. En dat allemaal omdat er meer lokaal ondernemerschap moest komen (veelal verbasterd tot lokale autonomie, hetgeen volgens Van Dale betekent: De bevoegdheid van rechtsgemeenschappen van lagere orde

dan de staat om algemeen bindende voorschriften te geven in eigen aangelegenheden...).

Twee doelstellingen

Mijn inziens is bij dit alles volstrekt voorbij gegaan aan het feit dat er op hoofdlijnen twee belangrijke strategische doelstellingen zijn:

1. het realiseren van de digitale bibliotheek in al zijn uitingen (thuisgemak, databanken, Gids, AI@din, Schoolbieb, enz);
2. het realiseren van de lokale 'fysieke' functionele verbreding,

en elk van deze doelen een fundamenteel andere organisatievorm vraagt. Immers, de fysieke bibliotheek moet worden gestuurd door lokaal ondernemerschap, lokale samenwerking, ontmoeting, debat, enz. Daarbij hoort lokaal ondernemerschap, lokale slagkracht en lokaal geld.

Het realiseren van de digitale bibliotheek echter vraagt om zeer grote investeringen en bijbehorende slagkracht. Het moet hier gaan om centraal ondernemerschap, ICT, techniek, copyrights, merkenbeleid, enz. Daarbij hoort een landelijk hoofdkantoor, centraal geld en - het allerbelangrijkste - *bindende besluitvorming!*

Hoofdkantoor

Diverse andere organisaties hebben hier modellen voor gevonden die goed werken, b.v. de Rabobank. Wat daar in feite gebeurt is dat de lokale banken hebben afgesproken over welke zaken ze zelf willen gaan en over welke zaken niet. Over die laatste categorie hebben ze feitelijk het gezag uit handen gegeven aan een hoofdkantoor. Zo zou het bij ons ook moeten.

En o ja: met innovatieplatforms en charters bouw je heus geen digitale bibliotheek.

Splitsing onontkoombaar

Dat gezegd hebbend is de toekomst van de VOB ook duidelijk: een branchevereniging is iets anders dan een hoofdkantoor, en m.i. is splitsing dan ook onontkoombaar. Bovendien geeft zo'n grote reorganisatie de mogelijkheid om de zaak geheel en al opnieuw op te bouwen. Want ook dat is hard nodig, willen we die puike bibliotheekvoorziening voor de Nederlandse burger neerzetten.

Auteur is voorzitter RvB Biblionet Drenthe.

Advies van de Raad voor Cultuur is vooral onverstandig

Marga Rosier

Ik had me er nog niet in verdiept, het advies van de Raad voor Cultuur over bibliotheekvernieuwing. Maar toen ik las dat de VNG het advies **gemeente-onvriendelijk** noemt en IPO het zelfs heeft over een **aanmatigend** advies werd ik toch nieuwsgierig.

Het gaat uiteraard over geld en macht. Nu is het zo dat het om relatief weinig geld gaat: € 20 miljoen op een totaal aan inkomsten voor de bibliotheeksector van ruim € 600 miljoen komt neer op 3,3%. Hoeveel macht kan je daarmee kopen?

Herkenbaar

Er staan beslist heel terechte opmerkingen in het rapport. De "bestuurlijke verlamming" van de VOB is heel herkenbaar. Het argument om een zuivere branchevereniging, betaald door de leden, in te voeren, los van een sectorinstituut dat zich bezig houdt met vernieuwing klinkt heel logisch. Wat mij vooral trof is dat de Raad in zijn advies ook ingaat op het grote dilemma van de bibliotheeksector, namelijk het feit dat er nergens is vastgelegd wat een basisbibliotheek minimaal inhoudt en dat er geen enkel oorzakelijk verband bestaat tussen de omvang van bibliotheekorganisaties en de subsidies die zij ontvangen. "De huidige opschaling van basisbibliotheken heeft in veel gevallen wel geleid tot grotere clusters (in inwonertal), maar door het ontbreken van het bijbehorende budget niet altijd tot krachtige organisaties" zo stelt de Raad.

Probleem en oplossing

Ik begon enthousiast te worden. Een onderkenning van een belangrijk probleem in de bibliotheeksector. Maar wat is volgens de Raad de oplossing hiervoor?

De Raad wil door het Rijk vastgestelde certificeringnormen invoeren, waaruit de consequenties van de verschillen in de financiering door de onderscheiden overheden inzichtelijk en bespreekbaar worden.

En ja, hier haak ik dan toch weer behoorlijk af. Alsof het ons nog niet duidelijk was wat verschillen in financiering betekenen voor bibliotheken. Alsof gemeenten op basis van

deze certificeringnormen ineens de wens dan wel mogelijkheid hebben de bibliotheek-gelden te verhogen.

Slagvaardig en flexibel?

De Raad wil een slagvaardig en flexibel sectorinstituut, dat verbindend en richtinggevend opereert. Waarin zo min mogelijk uitvoerende organisaties zitting hebben en dat de beschikking krijgt over niet alleen de vastgestelde € 20 miljoen vernieuwingsgelden, maar via het principe van matching zoveel mogelijk lokaal, provinciaal en landelijk geld geconcentreerd in tracht te zetten ten behoeve van vernieuwing. De Raad zegt over het principe van matching: "Voor de matchingsbijdrage, maar ook voor de uitrol van succesvolle vernieuwingsgelden is mogelijk extra geld nodig. Hiervoor moet op provinciaal en gemeentelijk niveau ruimte worden gevonden."

Mogelijk extra geld: zullen we het woord "mogelijk" maar direct schrappen? **Ruimte vinden**: zullen we die twee woorden maar vervangen door "geld bijeen worden geschraapt"?

Het lijkt mij dat dit voorgestelde slagvaardige en flexibele sectorinstituut na twee jaar toch minder slagvaardig en flexibel blijkt te zijn dan de Raad had voorzien. En dat die € 20 miljoen vernieuwingsgelden toch vooral besteed blijken te zijn aan een nieuw certificeringssysteem, nieuwe rapporten en een bescheiden legioen aan adviseurs.

Aansluiting bij IPO

Lokale bibliotheken hebben de afgelopen jaren mooie dingen kunnen doen met via de provinciale marsrouteplannen ter beschikking gesteld vernieuwingsgeld.

Ik ben geneigd me aan te sluiten bij de opmerking van de heer Van Waveren, voorzitter van de commissie Cultuur van het IPO, die vindt dat de zowel door de branche als door de overheid gewenste intensievere vormen van samenwerking zich ook doorzetten als er geen centrale, kaderstellende instantie is.

Dat geldt m.i. zowel voor de VOB als voor een sectorinstituut.

Auteur is directeur van de Bieb voor de Zaanstreek.

Eerst nog even een rondje bellen

Ronald Spanier

Ter introductie herhaal ik maar even het begin van mijn artikel in de nieuwsbrief van april 2007: *Wat mij betreft mag per direct worden gestart met de bouw van Bibliotheek Nederland. De impact van de digitalisering is groter dan we voor mogelijk hebben gehouden. Nu nog worden rond de lokale dienstverlening landelijke producten aan-geboden; dat moet precies andersom.* De komst van Bibliotheek Nederland is gegeven de omstandigheden nog geen haalbare kaart, maar de komst van een apart sectorinstituut, naast de VOB (in haar nieuwe rol als zuivere branchevereniging), zou wat mij betreft een mooie tussenstap zijn. De branche heeft de afgelopen jaren veel bereikt, maar de resultaten zijn helaas ook weer niet van dien aard dat de VOB nu met recht aanspraak kan maken op een leidende rol in het sectorinstituut. Succesvolle regievoering door de VOB van het sectorinstituut zal ongetwijfeld bemoeilijkt worden door de stroperigheid: het groot aantal leden en het gebrek aan samenhang en slagkracht. Invoering van een commissiemodel zal onvoldoende soelaas bieden.

Dienst van OCW

Laat dat sectorinstituut maar een dienst van OCW worden. Het ligt voor de hand dat de komende jaren daar de regie komt te liggen, ook wat de innovatie betreft. Uiteraard wordt overleg gevoerd met alle betrokkenen; lang leve het bibliotheekcharter. Het sectorinstituut ontwikkelt uitvoeringsprogramma's. Uitvoering van de programma's (innovatie én optimalisatie van de dienstverlening) kan worden overgelaten aan de toekomstige vijf of zes PSO's, de (grotere) bibliotheken en externe partijen. Het spreekt voor zich dat met elkaar samenhangende dienstverlenings- en serviceniveaus ontwikkeld zullen worden.

Voor de inhoud van de programma's is ondertussen ruimschoots materiaal voorhanden. Zie ondermeer de analyses, adviezen en rapportages van '3 april'. Zelf heb ik in april 2007 nog een aantal voorstellen gedaan. In een recent artikel van Chris Wiersma (nieuwsbrief mei 2008) zag ik ook een aantal aardige suggesties staan. Rijk en provincies moeten zorgen voor voldoende middelen (matching kan in bepaalde gevallen een optie zijn) om uitrol en implementatie van producten en diensten bij

basisbibliotheken mogelijk te maken. Zo ingewikkeld kan het allemaal niet zijn.

Lokale verankering geen sturend principe

En dan wil ik nog wel eens zien wat de komende jaren overblijft van de 'lokale verankering', als sturend principe voor de manier waarop het bibliotheekwerk wordt uitgevoerd; mijn inschatting is dat daar uiteindelijk weinig van zal resteren. Let wel: ik heb het hier over de *aanpak*; inhoudelijk zal en moet er ruimte zijn om lokaal op maat een aanbod te realiseren. Niemand maakt mij wijs dat de lokale verschillen in dit kleine landje de huidige *bibliotheekermis* rechtvaardigen. Trouwens: de branche is zelf al een tijdje drukdoende de aanpak te standaardiseren, door steeds meer aspecten van het bibliotheekwerk tot in detail vast te leggen en centraal stuurbaar te maken met protocollen, certificeringen en monitors. En dat is maar goed ook. "Vroeger had elk postkantoor zijn eigen directeur" hoor ik een directielid van TNT Post nog zeggen tijdens een bijeenkomst van het NvD. Het idee. Daar werd toen wel om gegniffeld in de zaal. Heel eventjes maar.

"Waarschijnlijke" of "mogelijke" toekomst

Een aantal bibliotheken functioneert excellent. Weer anderen weten op een of meerdere deelgebieden heel goed voor de dag te komen. Maar voor het merendeel van de (basis)bibliotheken geldt dat zij een 'waarschijnlijke' (of wellicht 'mogelijke') toekomst tegemoet gaan. Die redden het dus niet in hun eentje. De bibliotheekvernieuwing heeft daar sinds 2001 maar gedeeltelijk verbetering in gebracht. Voor iedereen is duidelijk dat het niet slim is nog eens € 20 (of 111) miljoen uit te geven aan 'lokale vernieuwing', zoals dat de afgelopen jaren is gebeurd onder regie van het procesbureau. Alhoewel, iedereen?

Verbijsterend

Het is verbijsterend dat VNG en IPO nog geen oog hebben voor de aard van de problemen en de urgente situatie waarin de meeste bibliotheken zich bevinden. Hun tienpuntenplan gaat grotendeels voorbij aan wat de branche ondertussen zelf al heeft ondervonden en aan oplossingen heeft aangedragen. De afwezigheid van een overtuigende, inhoudelijke onderbouwing van het tienpuntenplan doet vermoeden dat VNG en IPO misschien toch eerst aan hun eigen

posities en belangen hebben gedacht. En dat terwijl de invloed van de gemeenten en de provincies op de besteding van de vernieuwingsgelden niet overdreven groot is geweest. Laten we wel wezen. Maar misschien wreekt zich hier ook de jubelende toon uit de plannen en verslagen van de VOB van de afgelopen jaren. De wethouders (en gedeputeerden) weten toch wel wat er echt aan de hand is?

Ik eindig ook maar weer met mijn artikel van ruim een jaar geleden: *Vanuit de VNG zal ongetwijfeld nog worden tegengestribbeld, maar dat houdt direct op als elke bibliotheek-directeur (m/v) zijn of haar wethouder heeft verteld dat het zo echt beter is. Ik kijk uit naar het interview met Ralph Pans in het BibliotheekBlad.*

Aan de slag? Zeker, maar laten we eerst nog even een rondje bellen.

Auteur is directeur van het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken.

P.S.: Het sectorinstituut mag van mij in Den Haag worden gevestigd, maar de VOB moet nu maar eens verhuizen naar het centrum van het land: Utrecht!

Vijf punten

Chris Wiersma

1. Jammer

Ik betreur de door de Raad voor Cultuur geadviseerde splitsing tussen de brancheorganisatie en de sectortaken. Maar de zaak lijkt onomkeerbaar – zie vooral ook de passage in het rapport van de Raad *Basis-infrastructuur 1.0*. En er staan belangrijker zaken op het spel.

2. Concentratie

Van veel groter belang is het advies van de Raad om de vernieuwingsgelden geconcentreerd in te zetten. Dat advies moeten we van harte, tegen de voorkeur van VNG en IPO, ondersteunen. Een gevecht voor iets wat toch al verloren lijkt (het bijhouden van de taken van de VOB), mag dat niet hinderen.

3. Wetgeving

De Raad adviseert centrale elementen te brengen in een decentraal stelsel. Het is niet gemakkelijk om je de haalbaarheid en uitvoerbaarheid daarvan voor te stellen. In

feite wil de Raad een wet, maar zegt hij (nog) geen wet te willen. Ook die discussie is van groter belang dan het lot van de VOB.

4. Geen drie maar twee

De Raad adviseert een brancheorganisatie, een sectorinstituut en een vernieuwingsplatform. Laten we inzetten op de combinatie van het vernieuwingsplatform en het sectorinstituut. Een snelle splitsing van de VOB kan hieraan bijdragen.

5. Grote fouten

Erg jammer die splitsing. Het lijkt mij dat bestuur en directie de afgelopen jaren flinke inschattingfouten hebben gemaakt. Ik ben benieuwd naar hun verklaringen en naar de gevolgen die ze er aan verbinden.

Auteur is directeur van Bibliotheek Almere.

Focus op focus!

Wim Keizer

Focus, tempo en regie.

Als je die echt wilt, moet je twee dingen doen:

1. slechts één vrijwel onomstreden onderwerp voor centrale regie kiezen: *de digitale bibliotheek*;
2. het idee loslaten dat alle BB'en per se mee moeten doen.

En twee dingen moet je *niet* doen:

1. het advies van de Raad voor Cultuur betreffende het sectorinstituut opvolgen (is echt zonde van de tijd en moeite; bovendien zijn bibliotheken en PSO's ondanks meer geldbronnen ook niet gesplitst);
2. het voorstel van het VOB-bestuur voor een nieuw bestuursmodel uitwerken (is echt zonde van de tijd en moeite).

Focus dus op focus: *kies voor de digitale bibliotheek en doe binnen de VOB wat de strategiegroep rond Frans Meijer hierover voorstelde, onder de voorwaarde dat er deskundige mensen met kwaliteit aan gaan werken die het vertrouwen van de branche hebben (want daar gaat het in wezen om; alle structuurgedoe rond bestuursmodellen en soorten instituten leiden de aandacht daarvan af). Doe nou eens - om te beginnen - één ding samen heel goed, of organiseer het zo dat het goed gedaan wordt.*

Gezien alle discussies en uiteenlopende meningen, zal zelfs het opvolgen van dit

eenvoudige advies de bibliotheekbranche (en OCW, als die er geld wil bijleggen) al heel veel moeite kosten.

Vergeet *dan* centrale ambities

Indien *niet* gekozen wordt voor *focus* op de digitale bibliotheek, wordt het volgens mij helemaal niks met die centrale regie en met dat tempo. *Dan* zou ik zeggen: vergeet de centrale ambities en zie de bibliotheek gewoon als een zuiver lokale/regionale instelling. (Ook h.a.h-bladen zijn er nog). Geachte minister Plasterk, steek die € 20 miljoen *dan* in iets nuttigers dan in de zogenaamde bibliotheekvernieuwing. Ik lees in NRC Handelsblad van zaterdag 31 mei dat u iets wil doen met de conclusies van de *commissie-Dijsselbloem* over de onderwijsvernieuwing. "Te lang is bij de scholen van alles over de schutting gegooid, van voorlichting over het smelten van de poolkappen tot verplichte lesprogramma's over obesitas en homoseksualiteit. Ook belangrijk hoor, maar kinderen zitten in de eerste plaats op school om rekenen en taal te leren. Daarvan is het niveau de afgelopen jaren gedaald".

En: "Ik ben op pabo's geweest waar tien tot twintig procent van de eerstejaarsstudenten hun taal- en rekentoets, op het niveau van de basisschool, niet kon halen. Dat is heel ernstig. De schooluitval is ook veel te hoog". *Meer terug naar Theo Thijssen?*, vraagt NRC HB. "Dat is een karikatuur, maar in zekere zin is het wat ik bedoel. We moeten niet bang zijn om te durven zeggen 'we vinden dat je dit moet leren'.", zegt Plasterk.

Afkoop leenrecht

Moet OCW zich ook wat openbare bibliotheken betreft niet eens *heel erg gaan beperken?* Tot de digitale bibliotheek, bijvoorbeeld. En dus ook de VOB, of er nu wel of geen apart sectorinstituut bij komt? Misschien gaat het de bibliotheken wel beter *zonder* die € 20 miljoen (voorzien van allerlei eisen over "functionele verbreding", "cultureel ondernemerschap", "collectiebeleid", *handtekeningen* onder "netwerkovereenkomsten" en "mediawijsheid" - wat verstaat een CDA/CU/PvdA-kabinet daar eigenlijk *precies* onder?) dan *met* die € 20 miljoen + eisen. Nog steeds jammer dat het geld niet gestoken is in de afkoop van het leenrecht. Waar blijft eigenlijk het zelfrespect van bibliothecarissen, na tien jaren bemoeienis van ambtenaren en adviseurs (waar onze VOB volop aan meegedaan heeft)? Was

datgene wat er aan wezenlijke vernieuwing voor het publiek bereikt is, voor het merendeel ook niet bereikt zonder ambtenaren en adviseurs? Heeft IPO geen gelijk dat we ook zelf wel centraal kunnen organiseren wat centraal moet, als we het *echt* zouden willen. Hebben we daar nu werkelijk zo'n "onafhankelijk sectorinstituut" voor nodig?

De Raad voor Cultuur vindt dat bij de inrichting van het door hem gewenste sectorinstituut goed rekenschap moet worden gegeven van wat er al aan ondersteuning plaatsvindt in de sector, o.a. door de PSO's. Frans Meijer meldde 22 mei als één van de uitkomsten van de VOB-strategiediscussie het feit dat erkend is dat NBD/Biblion en de PSO's "vaste partners" in het netwerk zijn. Peter van Eijk zei 10 april in Lunteren dat de verbetering van de innovatiekracht voor een groot deel zit in de uitvoering en dat die veel meer dan tot nu toe bij de PSO's en NBD/Biblion kan. "De kwaliteit van de interactie is bepalend voor de kwaliteit van de innovatie en die interactie kan in jullie branche veel beter".

"Een op zichzelf staand innovatiecentrum, dat gevoed en financieel ondersteund wordt vanuit de branche; losgekoppeld maar niet losgezongen", zegt het VOB-bestuur.

De PSO's *praten* al jaren over samenwerking: als ze het werkelijk eens zouden gaan *doen*, zouden ze *gezamenlijk* met gemak een belangrijke rol bij de verdere ontwikkeling en ondersteuning van "de digitale bibliotheek" kunnen spelen. Wie houdt ze tegen?

Twee meningen → compromis

Ik zie thans bij de belangrijke partijen de twee hoofdmeningen (A en B), zoals neergezet in het schema aan het begin van deze Nieuwsbrief. De overige zijn varianten van B.

Het eindresultaat wordt *natuurlijk* een compromis. Nu wordt er van die € 20 miljoen ca. € 5 miljoen landelijk ingezet en ca. € 15 miljoen via de provincies. Dat kan 7,5/12,5 worden of misschien nog 10/10 maar zeker geen 20/0. Ik geloof er niks van dat VNG en IPO daarmee ooit zullen instemmen, of dat een substantieel deel van de VOB-leden ze daarvan zal proberen te overtuigen.

Elkaar nodig

Hoe we het ook wenden of keren, de overheid kan niet zonder bibliotheekbranche (daar wordt het echte werk gedaan) en de bibliotheekbranche kan niet zonder over-

heden (want die betalen het grootste deel van de kosten – ook de VOB *als branchevereniging* wordt met dat zogenaamde *eigen geld* uit de branche indirect toch voornamelijk uit overheidsgelden betaald).

Of er nu wel of geen "onafhankelijk sectorinstituut" komt, samenwerking (met een duidelijke scheiding van verantwoordelijkheden inzake opdracht en uitvoering) tussen de partijen is nodig om überhaupt iets van de grond te krijgen. En zolang OCW van de drie overheidslagen niet meer bijdraagt dan nu het geval is, en ook geen wetgeving wil, zit *de macht* bij de gemeenten en de lokale bibliotheken. Daar past een bescheiden opstelling van OCW en landelijke instituten bij: zij zullen helder moeten aantonen waarom het zinvol is centraal geld in te zetten voor welke doelen. Dat kost veel moeite en om die reden moet je met één ding beginnen. Het blijft dus polderen met alle nadelen van dien, maar misschien toch nog *net iets beter* dan het aanstellen van een soort bibliotheekdictator (van welk instituut dan ook) die met te weinig OCW-geld over te veel onderwerpen zou moeten gaan. En die daardoor vastloopt en uiteindelijk minder bereikt dan bij gewoon doorpolderen het geval zal zijn.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD)

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.directeuren.net.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.

Taken en gelden

In het kader van het cultuurbeleid van OCW worden de volgende, in een brief van Medy van der Laan benoemde soorten taken onderscheiden (hier vertaald naar bibliotheekwerk):

- **Besteltaken.** Dat zijn de taken die de VOB betaalt uit haar reguliere, structurele subsidie van OCW en die dus horen bij de VOB als sectorinstituut. Vroeger werden dit de "stelseltaken" genoemd. Nadat een commissie een paar jaar geleden aan OCW had geadviseerd over deze taken (met een nieuwe globale omschrijving van 5 soorten taken *), is er sprake van "besteltaken", maar het begrip stelseltaken wordt ook nog vaak gebruikt.

*) *Er zijn 5 soorten besteltaken:*

1. *Afstemming en coördinatie;*
2. *Educatie, informatie en reflectie;*
3. *Inventariseren, waarderen en ontsluiten van erfgoed;*
4. *Documentatie en archivering;*
5. *(Inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector.*

- **Opdrachttaken.** Dat zijn taken die de VOB projectmatig, incidenteel, met incidenteel geld verricht. Het belangrijkste voorbeeld hiervan betreft de taken die de VOB voor OCW verricht met OCW-vernieuwingsgelden (van de € 20 miljoen vernieuwingsgelden wordt tot nu toe ruim € 5 miljoen landelijk - niet alleen bij de VOB - ingezet).

- **Branchetaken.** Dat zijn de taken die de VOB verricht voor haar leden, met geld van haar leden (contributie en omslaggelden).

Verhouding 78/22%

Uit de *VOB-begroting 2008 en -jaarrekening 2007* blijkt hoeveel geld er thans gemoeid is met de taken:

- **Besteltaken:** OCW structureel aan VOB: € 5,6 miljoen.
- **Opdrachttaken:** OCW-vernieuwingsgeld aan VOB ca. € 3 miljoen (de rest van de landelijke € 5,1 miljoen zit elders, met name bij de InnovatieStimulans). De VOB ontvangt van OCW ook gelden voor blindenbibliotheekwerk, n.l. ruim € 9 miljoen.
- **Branchetaken:** Leden aan VOB: een kleine € 5 miljoen (bijna € 1 miljoen contributie/opcenten + bijna € 4 miljoen bijdragen voor Bibliotheek.nl).

Verhouding OCW/VOB-leden: OCW ca. € 18 miljoen, leden ca. € 5 miljoen (78% en 22%).